

Charlepoeng, vogelvrij

1796 - 1799

Gebruikerstip - Voor het volgen van de route is enkel de rechtopstaande tekst van belang; waar we de knooppunten volgen zijn deze vet gedrukt en waar we van deze punten afwijken zijn de straatnamen vetgedrukt. Cursieve tekst verschaft enkel toelichting omtrent de figuur van Charlepoeng.

Afstanden - Er is een keuze uit 4 afstanden, de kortste van 24,2 km via de Hertebronlus en 107 hoogtemeters, en de langste van 77,6 km via de Gobertangelus en 522 hoogtemeters.

Fietsnetwerk - De fietsroute sluit aan op het knooppunten-netwerk van Vlaams-Brabant en Waals-Brabant, de Brabantse Pijl Route en de Big Bang Route. De spoorverbinding Leuven-Ottignies biedt met de stations van Oud-Heverlee, Sint-Joris-Weert en Pécrot een comfortabele 'poort' tot Zuid-Dijleland.

Kaart - Knooppuntkaart ingesloten en paden te raadplegen op:
[https://ridewithgps.com/collections/23387?
privacy_code=V5f05YRHdQXmtueB](https://ridewithgps.com/collections/23387?privacy_code=V5f05YRHdQXmtueB)

Heenweg : 6,8 km en 34 hoogtemeters
<https://ridewithgps.com/routes/34789390>

Hertebronlus : 1 km en 30 hoogtemeters
<https://ridewithgps.com/routes/34789423>

Savenellus : 7,3 km en 79 hoogtemeters
<https://ridewithgps.com/routes/34789485>

Valduclus : 27,7 km en 217 hoogtemeters
<https://ridewithgps.com/routes/34789582>

Gobertangelus : 54,4 km en 445 hoogtemeters
<https://ridewithgps.com/routes/34789770>

Terugweg : 16,4 km en 43 hoogtemeters
<https://ridewithgps.com/routes/35735272>

Gravel - De Charlepoeng gravelroute vindt zijn inspiratie in de serie van drie fietsbrochures. Door uitbreiding naar het Zoniënwoud ontsluit deze route de mooiste fietsparcours van de streek. Met zijn 147 km en 1727 hoogtemeters eerder bedoeld voor sportievelingen. <https://ridewithgps.com/routes/34789770>

Inleiding

Het verhaal van Charles François Jacqmin (1761-1799) situeert zich in de driehoek Brussel - Villers-la-Ville - Leuven. Zijn jeugd als zoon van een drankhandelaar (1761-1785) en zijn huwelijksleven (1785-1791) te Brussel hadden alle kiemen in zich voor een tot de verbeelding sprekend levenspad.

De wandellus 'Charlepoeng, legendarisch' licht bij wijze van eerste kennismaking een tipje van de sluier. Zijn 'militaire' loopbaan (1792-1795) bracht hem naar de geboortestreek van zijn vader (Braine-l'Alleud) en van zijn moeder (Villers), en vormde de inspiratie voor de fietslus 'Charlepoeng, commandant' die de bovenloop van Laan en Dijle verkent.

Na bij verstek ter dood te zijn veroordeeld (1796-1799) verschoof zijn actieterrein oostwaards naar Leuven, waar hij zich ophield in de bossen en beemden van Zuid-Dijleland, dé inspiratie voor de fietslus 'Charlepoeng, vogelvrij'.

Charlepoeng, vogelvrij (1796-1799)

De bossen en beemden van Zuid-Dijleland

Heenweg

We verlaten Herberg 't Klein Verzet naar rechts richting knooppunt 36 en nemen links de **Molenstraat**. Bij de watermolen van Terlanen steken we de Laan over en in de eerste bocht nemen we links. Daar verlaten we Overijse voor Huldenberg en volgen de **Onderbosstraat**, gelegen aan de onderkant van het bosreservaat 'Rodebos'.

Eenmaal in weidegebied laten we de Tweeënberg rechts liggen; daar stond een typisch boerenhuis waar Charlepoeng zou hebben verbleven en dat in 2006 werd gesloopt.

We slaan links af voor het Lanepad. Bij het infobord over het bosreservaat kruisen we de **Potterstraat** om langs een veldweg naast de Laan de zeer mooi gerestaureerde kerk van Sint-Agatha-Rode (**knooppunt 5**) te bereiken. De witte zandsteen van de gotische Sint-Agathakerk komt uit Gobertange.

Rechts voorbij de kerkmuur nemen we het padje naar de **Leuvensebaan** die we (voorzichtig!) naar links oprijden, waarna we de Dijlebrug oversteken richting Meerdaalwoud¹.

We bemerken bunkers uit de tweede wereldoorlog die de restanten zijn van de Koningshooikt-Waver verdedigingslinie. Inderaan de voorgevel van het eerste alleenstaande huis is er een merkteken dat de hoogte van de waterstand weergeeft tijdens de inundatie van het Grootbroek als onderdeel van deze KW-linie, de Belgische antitankversperring gebouwd tussen september 1939 en mei 1940.

¹ Miradal. *Ontdek je erfgoed in Heverleebos en Meerdaalwoud*, Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud en Agentschap Natuur en Bos, 2014

Vergeet niet achterom te kijken naar de mooie dorpsligging van Sint-Agatha-Rode aan de voet van de heuvel waar beide waterbekkens samenkomen. We bevinden ons nu in het Groot Broek. In de weide links van de baan vloeit de Laan in de Dijle. De 25 ha grote vijver die zich rechts van de baan bevindt is een belangrijk watervogelspotgebied.

Via een van de drie paden die zich rechts van de straat bevinden kunnen we er even een kijkje gaan nemen. Bij het tweede pad bevindt zich een parking en het derde pad leidt naar de vogelspottoren.

Waar de overmaatse macadambaan wordt onderbroken door een hobbelige kasseistrook bevinden we ons heel even over de taalgrens. Hier mondt La Nethen uit in de Dijle. De kassei is de restant van de oude weg waarnaar nog steeds verwezen wordt als 'den Breeweg'. Zo bereiken we **knooppunt 80** en vervolgen de weg onder de spoorwegbrug naar **knooppunt 40**. Net onder de brug door zien we de graanmolen van Sint-Joris-Weert op onze linkerkant.

Al vijf generaties, sinds 1908, maakt de maaldersfamilie Vanden Bempt er bloem en melen. Het vroegere molenrad op de Nethen werd omgebouwd zodanig dat het voldoende electriciteit opwekt voor de werking van de molen. 'Duurzaamheid' en 'korte keten' zijn voor deze molenaar geen loze begrippen; er wordt nauwlettend op toegezien dat de hoogwaardige granen worden aangekocht bij boeren uit de buurt.

We bevinden ons nu in het waterbekken van de Nethen. Al naargelang 'goesting en conditie' kunnen we hier kiezen uit vier fietslusafstanden (1 km, 7 km, 28 km of 54 km) die allen toekomen op het nabijgelegen domein De Kluis.

Hertebronlus

Op **knooppunt 40** nemen we naar links, we passeren de restanten van camping La Hêtraie en begeven ons naar het Meerdaalwoud en het **Denteneerpad**.

Bij het begin van het Denteneerpad bevindt zich links de Hertebron², een van de twee drinkbare bronnen van het bos.

Kenmerkend hier zijn de relictten van menselijke ingrepen ter vrijwaring van de zuidelijke bosgrens.³ Deze valt niet toevallig samen met de taalgrens. Van de 18de eeuwse in de grond geslagen palen of 'palissades' is behalve resten van grondwerken echter niets meer te merken.

² De naam verwijst naar een legende over de befaamde drakendoder Sint-Joris. Deze wordt door een hert aangezet om een hertenkalf te bevrijden vanonder een tak van een omgevallen boom. Sint-Joris slaagt erin om de tak los te trekken en het hertje te bevrijden. En zie daar, op de plaats van het gat begint water naar boven te borrelen, en zo is de Hertebron ontstaan. Sint-Joris moet er alleszins iets mee te doen gehad hebben want het plaatselijke dorp Weert heeft niet voor niets zijn naam aan hem ontleend. In vergelijking met de Minnebron is het water van de Hertebron iets zuurder en bevat het minder ijzer; doe de test tijdens deze fietstocht !

Op de kruising met de **Herculesdreef** nemen we deze naar links. Even verder op de linkerkant bemerken we het hoofdgebouw van **De Kluis**, het oudste jeugdverblijf van Vlaanderen dat hedendaags wordt gepromoot als “Hopper. Go scout it”.

Savenellus

Op knooppunt 40 fietsen we verder langs de **Rue de Weert-Saint-Georges** en slaan we linksaf in de **Chemin de Savenel** tot het dorp van Nethen. Daar draaien we links de **Rue de Hamme-Mille** op. Dan nemen we de tweede straat op onze linkerkant, de **Rue Tienne Vincent** die overgaat in de **Chemin de la Trace**. Van daar hebben we een mooi zicht op de muur van Savenel.

Deze historische muur is nog steeds een uitzonderlijk bouwwerk voltooid in 1710 om de everzwijnen binnen het adelijk jachtgebied te houden. Savenel, het Middel-nederlands ‘t Saveneel of savel, ligt aan de basis van meerdere plaatselijke geschiedenissen³ zoals deze van het varenglas dat hier van het plaatselijk zand werd geproduceerd. Als smeltmiddel werd kaliumzout gebruikt dat gewonnen werd uit de as van adelaarsvaren.

³ Mollendaal en Meerdaal bijna Waals: Op 8 januari 1798 vroeg de municipale overheid van het kanton Grez, dat bestond uit 16 Waalse gemeenten en 3 Vlaamse (Sint-Joris-Weert, Sint-Agatha-Rode en Ottenburg) aan de Centrale Administratie te Brussel om het complex Meerdaal-Mollendaal bij het kanton Grez te voegen. Als reden werd opgegeven dat het woud nooit bij enige gemeente had gehoord en onderworpen was geweest aan een bijzondere jurisdictie, een prerogatief van de hertog van Arenberg. Bovendien, schreven ze, grensden de bossen aan drie zijden aan gemeenten van het kanton Grez (Tourinnes-Beauvechain, Mille, Hamme, Nethen en Sint-Joris-Weert). Om de aanvraag te staven was bij de brief een schets gevoegd waarop voor de gelegenheid het Zoet Water vermeld was als behorend tot Sint-Joris-Weert, waar dit steeds Oud-Heverlee is geweest.

⁴ Van Den Bempt, P. (red.), *Miradal. Erfgoed in Heverleebos en Meerdaalwoud*, Davidsfonds, Leuven, 2009, 264 blz.

Links van het infobord nemen we de **Grezweg**. Voorbij de kruising met de Walendreef bespeuren we de Gallo-Romeinse dubbele grafheuvel 'Belle Besonge' (infobord 5). Links voor de kruising met de Kleindreef bevindt zich een gesloten Gallo-Romeinse depressie door de mens gegraven voor baksteen of winning van kalkrijke leem als meststof voor de verzuurde lössgronden.

400 m verder groeten we rechts van de Grezweg Den Dikken Beuk, een van de monumentale bomen met een 'machtige' omtrek van 5 meter. We vervolgen de Grezweg en **voor de Weertsedreef nemen we het bospad naar links**. Waar we de **Nethensebaan** kruisen kan het geoefende oog op de linkerkant de opgedroogde vijver 'La Floche' (infobord 8b) ontwaren. Vorige eeuwen bestonden er hier waterwerken die water naar deze plek afvoerden ten behoeve van het jachtwild.

Van de Nethensebaan is het slechts een boogscheut naar het **Denteneerpadij**; het leidt ons door een plek waar hooghout wordt gekapt ten voordele van bomen die nog de typische Meerdaalse appeltjes dragen, een oude appelhybride met rode strepen. Op de kruising met de **Herculesdreef** tussen de Paddepoel en de bron-zonder-naam komen we aan bij **De Kluis**.

Valduclus

Tot in het dorp van Nethen volgen we dezelfde weg als eerder beschreven, maar draaien bij het verlaten van de **Chemin de Savenel** naar rechts op de **Rue de Hamme-Mille**. In de bocht voor de kerk verlaten we deze straat voor de **Rue de Bossut** die overgaat in **Rue de Nethen**. Deze brengt ons naar hoger gelegen landbouwgebied van Nethen, Bossut en Hamme-Mille.

Voor het dorp van Bossut⁵ draaien we op **knooppunt 41** naar links een kasseiweg naar beneden, de **Rue du Grand Royal**. Op de splitsing na een hoeve houden we links aan en fietsen via **Rue René Menada** naar het drukke vijfarmig kruispunt (**knooppunt 20**). Dit steken we over richting knooppunt 21 en komen aan bij de **kerk van Hamme-Mille**. Daar bevindt zich links tegen de kerkmuur het grafkruis van Alexandrina Van Dormael.

Abdis Alexandrina Van Dormael (1726-1787) is een vrouw met speciale betekenis voor de parochiale ontvoogding van Terlanen. Het was bovendien een grote eer dat zij, door middel van haar 250 jaar oud portretschilderij, aan de toog van Herberg 't Klein Verzet heeft gehangen, en er tevens in een authentieke rouwkamer haar laatste adem uitblies ter gelegenheid van Erfgoeddag 2016 ⁶!

⁵ Hier biedt knooppunt 42 een mogelijkheid om 'over te stappen' naar de Big Bang fietsroute.

⁶ Met dank aan Ivo De Boeck zaliger (voor expositie zelfportret), Begrafenissen Veiller (voor inrichting rouwkamer), en Guy Severin (voor dodenmasker).

Het is onder haar beleid als abdis van 's Hertogen-Dael (Valduc) dat ze besluit in Terlanen een “pastoreel huys” te doen “bauwen ofte construeren” (1784) op een halve bunder goed gelegen grond eveneens geschonken door de abdij, met een uitweg naar “de kapelle” die zich vóór de bouw van de kerk (1838) bevond op het Arthur Michielsplein, waar nu de kleuterschool is.

Van belang is eveneens dat abdis Van Dormael zich samen met andere nonnen tijdens het Oostenrijks Bewind verzette tegen de predominantie van het Frans in de hier gelegen kloostergemeenschappen. Ook in de Abdij van Villers moest toendertijd bij burgerlijk decreet worden gesteld dat een derde van de novicen dienen ‘geboortig’ te zijn in het Vlaamse landsgedeelte. Toch bleef men er Vlaamse nonnen afwijzen als ‘incapable’ en ‘d’une capacité médiocre’.

Nu gaan we op zoek naar de restanten van de abdij waar Alexandrina Van Dormael abdis is geweest. Op de hoek van de kerk nemen we de **Rue des Messes** en de **Vieux Chemin de Louvain**. Boven draaien we aan een kapel naar rechts vanwaar we een mooi zicht hebben op de ligging van het domein met vooraan, **Rue de Bierbeek 3**, de watermolen. In de **Rue des Boeufs** blijven we rechts de oude kloostermuur volgen met in de hoek een eeuwenoude Taxusboom.

De watermolen werd reeds in 1431 gebouwd en noodzaakte grote werkzaamheden om de loop van de Nethen te veranderen en een waterreservoir aan te leggen. Achter de kloostermuur bevindt zich het privédoain van Chateau de Valduc, de laatste getuige van de Abdij van Valduc (zie bijgevoegde Ferarriskaart), die ten tijde van Charlepoeng door het Franse regime werd ontmanteld door een van de vele ‘Messieurs Bricolages avant la lettre’.

Opnieuw komen we terecht op hoger gelegen landbouwgronden. Bij de Chapelle Saint-Corneille (1460) en vierkantshoeve Hof Ter Cammen belanden we in de **Rue Jules Coisman**. We volgen deze straat door het centrum van Mille tot we aankomen in de **Rue du Stoquoy**. Daar draaien we naar rechts en komen aan bij de Chapelle Notre-Dame du Rond Chêne. In 1358 stond hier reeds een kapel die deel uitmaakte van een ‘gesloten centrum’ van lepralijders. En inderdaad, de **Rue du Culot** – die gelegen is aan de bron van de Mille – betekent zoveel als ‘helemaal aan de rand’.

We nemen deze straat helemaal terug naar het centrum van Tourinnes-la-Grosse. Deze gaat over in de **Rue Du Moulin**. Voorbij de rotonde nemen we naar links de **Rue Delahaye** die ons naar de mooie Eglise Saint Martin (10de eeuw) brengt, met zijn imposante toren waaraan de dorpsnaam zijn toenaam ‘la grosse’ zou hebben ontleend. Tourinnes en Deurne zouden afkomstig zijn van het Germaanse ‘doornstruiken’. Ook bevindt zich hier het café ‘Le Relais Saint Martin’, waar we bij Charly iets kunnen nuttigen.

Daar nemen we de **Rue de Beauvechain** naar links en vervolgen via de Rue de la Nethen en de Rue du Moulin à Eau in het centrum van Beauvechain (**knooppunt 26**). Ook hier is er een café ‘La Renaissance’ waar we terecht kunnen bij Kathy. We draaien voor de kerk naar links. In de **Rue de la Curé** zien we

rechts in de weiden het waterwinningsgebied waar de Nethen⁷ ontspringt.

Op de **Rue du Vénérable** draaien we rechts om onze weg naar links te vervolgen op de **Rue du Village**. Daar nemen we op de tweede kruising naar links de **Rue de Mollendaal** met in het verlengde de **Bevekomstraat** die we volgen tot **knooppunt 90**.

We nemen er de Sint-Joris-Weertstraat en vervolgen onze weg langs de **Weertsedreef** richting knooppunt 81. Op de kruising met de **Godendreef** nemen we naar links, we kruisen de Walendreef en op de volgende kruising nemen we naar links de Dikke Eikdreef waar even verder de 300 jaar oude **Dikken Eik** staat.

Over de oudste eik van Meerdaalbos doet het volgende verhaal de ronde. In de zomer van 1798 vielen op den steenweg te Blanden twee ambtenaars van Geldenaken, dragers van eene belangrijke som, in handen van Charles de Loupaigne. De 1800 ponden die zij te Leuven in de schatkist moeten storten, gaan de kas vullen der bende van Kozijn Karel. Generaal Jardon schiet in eene hevige gramschap en zoekt zich te wreken. Hij verneemt van een verrader dat de beruchte brigand met zijn bende vergadert onder den dikke eik van Mollendaal. Aanstands wordt het bos in stilte langs drie kanten afgezet; doch als de krijgslieden met gevelde bajonet op den eik losstormen, is de plaats ledig. Aan den boom is een bordje gespijkerd met het opschrift 'Kozijn Karel is op reis' of volgens een andere versie 'Kozijn Karel is vandaag niet te spreken'.

We keren terug naar de kruising met de **Walendreef** die we naar links vervolgen. In het bosreservaat Pruikenmakers doorsnijdt de Eleonoradreef een 2 m hoge wal (infobord 10) die gebruikt werd bij de zogenaamde lakenjacht om het wild naar de schutters te jagen. We passeren de Springputten en de Tiense Groef (infobord 6). We blijven de lange Walendreef

⁷ Rosignol, M. (red.), *La Nethen. Une rivière qui coule à côté de chez nous*, Contrat de rivière Dyle et affluents

westwaarts volgen tot op het **Herculessalon**, en nemen dan de Herculesdreef naar **De Kluis**.

Gobertangelus

Tot in het centrum van Beauvechain volgen we dezelfde route zoals eerder beschreven. Aan het café en de kerk in Beauvechain fietsen we echter rechtdoor, en nemen dan rechts naar **knooppunt 28**. We passeren La Bruyère en bereiken via **knooppunt 31 Mélin (knooppunt 32)**, bekend om zijn mooie gebouwen in Gobertangse steen.

We rijden door Gobertange naar Saint-Rémy-Geest (**knooppunt 61**) en Sainte-Marie-Geest (**knooppunt 59**), om dezelfde reden de ‘witte dorpen’ genoemd. Daar nemen we de Ravel L142 naar Hoegaarden via **knooppunt 60**.

Op **knooppunt 11** nemen we naar links voor **knooppunten 16, 17 en 18** (Meldert). Daar fietsen we naar rechts richting **Hoegaardse-steenweg** (voorzichtig !). We volgen deze steenweg tot in Opvelp waar we links de Velpestraat nemen naar **knooppunt 93**.

In de eerste helft van 1799 werden er in het zuiden van het Dijledepartement niet minder dan 60 aanslagen gepleegd tegen de Republiek. Cousin Charles had het vooral gemunt op de opkopers van geconfisqueerde kerkelijke goederen (zogenaamd ‘zwart goed’), gewetenloze en goddeloze sjoemelaars die door de bevolking zeer werden verafschuwd. Zo werd citoyen Latterade, een Frans geneesheer, overvallen omdat die de abdij van Villers-la-Ville wist te bemachtigen en om te vormen tot een lucratieve steengroeve. Ook municipale agent Glibert van Glabais en citoyen Mascart, een hereboer uit Ohain, werden op dezelfde manier met een bezoek vereerd.

Commandant Loupaigne had geleerd er wat beter de discipline in te houden. Hij werkt met luitenants en een kleine groep van aanhangers aan wie hij de plaatselijke acties delegeerde, en die na iedere actie werden ontbonden. Deschamps te Limal, Ghion te Chapelle-Saint-Lambert en Hendrik Thielens, een 24-jarige werkmans te Sint-Agatha-Rode zijn ons tot op heden nog bekend als trouwe luitenants van Charlepoeng. Zie voor deze dorpen eveneens de fietsbrochure 'Charlepoeng, commandant'.

We vervolgen onze weg naar **knooppunt 90** waar we links afslagen naar de Sint-Joris-Weertstraat. Voorbij de Bierbeekpoort houden we rechts aan naar schuilhut Mollendaal, het hoogst gelegen punt (107,5 m) van gans het bos. We bevinden ons in het brongebied 't Wad dat water geeft aan de Meerenloop als blauwe hoofdnerf van bosreservaat Mollendeel.

Vandaar volgen we de **Schoonzichtdreef** tot op het Salon des Dieux waarna we rechts afslaan op het **Margrietepad**. Daar fietsen we opnieuw naar rechts om in de **Rooikapelstraat** een glimp op te vangen van het historische Hof van de Rooi Kapel (zie bijgevoegde Ferarriskaart).

Cousin Charles had een onderkomen gevonden in het klooster van de Zusters Marollen (Maricollen, Apostolinen) in de Tessenstraat te Leuven. In de tuin stond een huisje waarin Charles een kamer kreeg. Hij deed er zich voor als een godgeleerde die door de zusters met 'mijnheer' werd aangesproken. Op 20 juli 1796 wordt het klooster omsingeld, zuster overste kan ontsnappen langs de Verbrande Poortgang die uitgeeft op de Brusselsestraat, en Cousin Charles wordt niet gevonden. Eind 1796 werden de zusters uit hun klooster verdreven en de zaak als 'zwart goed' van de hand gedaan⁸.

⁸ Martens, E., *Cousin Charles de Loupaigne. Brigand uit het Oude Brabant. Laatste gewapende verdediger van het Ancien Régime*, Bijdrage tot de Geschiedenis van IJse-, Lane- en Dijleland, Leuven, 1992

Charles verlegde zijn actieterrein, en met manschappen uit Waver weten ze in Beauvechain Franse troepen in een hinderlaag te lokken. Ze plannen in de nacht van 1 november 1796 generaal Jardon, die resideert in de Abdij van Park te Leuven, gevangen te nemen. Langs Grez (met als bestemming een taphuis gelegen achter de kerk bij het riviertje de Train) en Meerdaalbos bereiken ze Blanden. Daar vinden ze een veilige schuilplaats op het hof van de Rooi Kapel en pachter Guilliam van Billoen, en kunnen ze ook rekenen op steun vanuit de cisterciënzerinnenabdij van Valduc. Na een vergadering te Sint-Agatha-Rode, ten huize van de municipale adjunct Jan Baptist Vincent, bleek het plan om Jardon gevangen te nemen te zijn verkleit en diende Charles de mars op Leuven af te blazen.

We keren terug naar het **Margrietenpad**. Daar nemen we het eerste bospad naar rechts richting de houten **wandel- en fietsbrug** over de Naamsesteenweg. Terug in de verkeersdrukke Weertsedreef (**knooppunt 77**) houden we even verder naar links om het bospad te vinden naar **Tomberg** (infobord 3a) en de Stenen Tafel.

Hier nemen we naar links tot de kruising met de **Kleine Dreef** die we naar rechts volgen tot op het kruispunt met de **Jamaicadreef** en het **Denteneerpad**. Dit pad nemen we naar links om via de **Herculesdraaf** op rechts onze weg terug te vinden naar het hoofgebouw van scoutsdomein **De Kluis**.

Terugweg

Op De Kluis begint onze terugtocht met een groet aan het kruis van Charlepoeng dat hier vrij bescheiden zijn plaats vond tegen de koormuur van de kapel⁹.

Uiteindelijk besloot de Gewestbond Druivenland van het Davidsfonds tijdens een vergadering op het kasteel van Huldenberg niet langer het kruis op het grondgebied van Huldenberg te willen. Uit commentaren in Het Vrije Volksblad,

⁹ Ook zouden zich in de directe omgeving, verloren tussen het lover' Vlaamse oorlogszerken bevinden, aldus ontsnapt aan het nationale vernietigingsprogramma van dergelijke grafzerken gemaakt ter ere van de Vlaamse frontsoldaten gevallen tijdens de eerste wereldoorlog.

De Standaard en De Nieuwe Gids bleek dat de controversen rond het monument opgericht bij de plaats waar Charlepoeng werd gedood verder oplaaiden, niet in het minst door de vlugschriften verspreid door een zekere Feniks (schuilnaam van Stan Jena ?).

*De Vlaamse Toeristenbond (V.T.B.) onderhandelde over de heroprichting van het Vlaams Verbond van Katholieke Scouts (V.V.K.S.) en ze maakten van de gelegenheid gebruik om tijdens hun jaarlijkse herfstmale in het domein 'De Kluis' het kruis met enig ceremonieel terug te plaatsen. Het werd op vrijdag 18 november 1949 op de schouders van de scouts in processie van Huldenberg naar Sint-Joris-Weert gebracht. Daar werd het tegen de buitenmuur aan de achterkant van de kapel van **De Kluis** geplaatst. Het staat er nog steeds, mét de inscripties nog altijd in het Latijn:*

*HAUD PROCUL AB ILLO
CECIDERUNT PRO PATRIA
CAROLUS JACQMIN
DICTUS DE LOUPOIGNE
AC COCII 13 JULII 1799¹⁰*

We verlaten De Kluis door de Herculesdreef links op te draaien. We passeren **knooppunt 79** en de Weertse Dreef (voorzichtig!) en rijden almaal rechtdoor richting knooppunt 1. Vooraleer we bij de vijvers van het **Zoet Water** aankomen kunnen we een bezoek brengen aan het Streekhuis Dijleland, ondergebracht in de historische boswachterswoning De Fonteyn, gelegen aan de rechterkant van de kapel Onze-Lieve-Vrouw Van Steenberghe, met iets lager links de alom bekende Minnebron.

Omdat het dikwijls aanschuiven is om dit bronwater te drinken of mee te nemen vervolgen we vóór de vijvers het oeverpad naar **café 'In de Molen'**, enige erfgoedkundige getuige van de watermolen op de Vaalbeek, ook Molenbeek genoemd.

¹⁰ Niet ver van hier zijn gevallen voor het vaderland Carolus Jacqmin gezegd de Loupoigne en zijn gezellen 30 juli 1799.

*Dat naast kasteelhoeves en kloosters vooral de herbergen een rol speelden in mobilisatie én verraad van en door dorpelingen, staat buiten kijf. Hierna een verhaal dat in de streek de ronde doet. 15 Oogst 1789. 't Is kermis op het Zoet Water. Champes van de Heide, veldwachter van Oud-Heverlee, pocht in 'De Meulen' dat hij in 't kort met Charlepougne zou afrekenen. Aangehitst door den drank en den bijval dien hij geniet bij het gezelschap, klimt hij in 't midden der gelagkamer op 'n stoel en zingt hij het lied van den beruchten Kozijn Karel 'Charlepougne, dat is ne man die ons schijten krijgen kan ...'. Dat komt denzelfden dag nog aan de ooren van Kozijn Karel, die overal spionnen had. Middernacht wordt Champes uit zijn bed gehaald en geleid voor 'n krijgsraad in de weide achter 'De Meulen'. Champes ontkent alles maar wordt niettemin verwezen tot de kogel, omdat hij in den persoon van Karel de vaderlandsche zaak heeft verloochend. Alvorens tot de strafuitvoering over te gaan moet hij het beruchte lied herhalen. Maar Champes is van alle markten thuis gekomen en zingt 'Charlepougne, dat is 'n man die de Franschen kloppen kan ...'. Champes is gered en terecht bewonderd voor zijn tegenwoordigheid van geest in 't gevaar, en toch spotteden eenige lameeren, omdat 's anderdaags de broek van de veldwachter op den draad hing ... Later werd er nog aan toegevoegd dat in de vijver rechtover de herberg de molenaarsvrouw de broek van den veldwachter waschte. Deze vijver wordt nog steeds Charlepoengvijver genoemd.'*¹¹

Vanuit café 'In de Molen' nemen we de **Waversebaan** richting Sint-Joris-Weert. De eerste afslag naar rechts is de **Reigersstraat** die we vervolgen over de spoorweg naar de Dijlebrug. Daar fietsen we rechtdoor naar het natuurrreservaat 'De Doode Bemden'.

We bereiden ons voor op een evenwichtsoefening over een vrij lang **houten looppad**. Dit pad geeft aansluiting op een dikwijls drassige weg die uitgeeft op de Sint-Rochuskerk van Neerijse, aan de voet van de voormalige kasteelhoeve

¹¹ Martens, E., *Het Dijleland ten zuiden van Leuven ten tijde van de Verlichting en de Revolutie (1750-1815)*, Huldenberg, 1999, 192 blz.

‘Lindehof’. Deze nemen we naar links langs de overblijfselen van het Kasteel d'Overschie (nu B&B) en de Sint-Rochuskapel. Zo zijn we aangekomen op de **Prins de Bethunelaan** die we voor de kapel naar links nemen.

We volgen de gravel en kasseien van deze ‘laan’ tot op de T-kruising met de **Beekstraat** die we naar links moeten oversteken (voorzichtig!) om een 50-tal meter verder onze weg te vervolgen langs het mooie **IJsepad** richting Loonbeek.

We passeren de restanten van de brug waarover ‘Zwette Jean’ zijn tramverbinding verzorgde met Vossem. Eenmaal in Loonbeek zien we aan de voet van **Margijsbos** de overblijfselen van het Kasteel Vander Vorst (links) en de watermolen van Loonbeek (rechts). Waar de IJse opnieuw haar meanderend verloop merken we eigenaardige bouwwerken in de beding van de rivier, de restanten van een waterram en een generator¹². Even verder op het IJsepad passeren we de Charlepoengdelle, door het lover aan het oog onttrokken.

Tijdens de zeer warme namiddag van 30 juli 1799 besluit Cousin Charles zijn werftocht in Neerijse vervroegd te stoppen nadat enkele nieuwe recruten waaronder Guilliam Kriegels moeilijk deden met het afleggen van de eed van trouw. Hij verplaatste zich stroomopwaarts langs de IJse en vond een aangenaam en veilig onderkomen in een smal dalhoofd aan de zuidkant van Margijsbos, niet ver van hoeve Keyhof. Mertens, de hoefsmid van Loonbeek, ziet de troep passeren en weet dat er geld te verdienen valt op het hoofd van Charlepoeng; hij haast zich de bevelhebber van de vliegende colonne die gestationeerd is te Overijse in te lichten.

¹² In 1922 kocht industrieel Adrien Smits er 48 ha bos- en heidegrond van de familie Ribaucourt. Zoon Julien bouwde er een jachtpaviljoen in cottagestijl, liet een dam bouwen op de IJse voor de opweking van electriciteit en met een waterram werd er water van een nabijgelegen bron hydraulisch naar boven geperst. Het wad door de IJse werd vervangen door een brug die later door de gemeente werd overgekocht van kleinzoon Julien Smits. Die maakte er in 1956 een volwaardige woning van en verkocht in 1967 het dsomein aan de familie Malou-Pierpont.

Charlepoeng had de nieuwe recruten opgedragen de wacht te houden bij de 'toegang' tot de delle, maar zij poetsten de plaat richting Duisburg waar ze door de Franse verkenneren vooruit-gestuurd vanuit Overijse werden ingerekend en ondervraagd; ze verklikten de schuilplaats en bij de daaropvolgende raid vielen tenminste tien slachtoffers¹³.

Bij het brugje over de IJse in de **Klein Waverstraat** werd in 1928 het monument voor Charlepoeng ingehuldigd. Onderaan de helling leidt links een doodlopend straatje naar het Margijsbos. Dat werd tijdens de Charlepoengherdenkingen van de jaren '30 gebruikt om langs de hoeve van Renders een bezoek te brengen aan de delle waar de brigand een kopje kleiner werd gemaakt.

Baron Paul Verhaegen (1859-1950), raadsheer bij het Hof van Cassatie, schreef een monumentaal werk over de Franse overheersing in België, met veel aandacht voor de figuur van Charles Jacqmin. In 'Carnet de la Fourragère' publiceerde hij over de rebellenleider onder de titel 'Charles Jacqmin dit Charles de Loupoigne. Chef de partisans insurgés contre la France. 1795-1799'.

¹³ Carolus De Vos, pastoor in Neerijse van 1765 tot zijn overlijden in 1804, vermeldt deze gebeurtenis in zijn kerkmissaal *Kercke van Neeryische 1799*. De manier waarop de E.H. het neerschrijft - in het Latijn weliswaar - geeft aan dat het wel en wee van Charlepoeng ook de gewone mens bezig hield en kon rekenen op verdoken 'sympathie' van de geestelijkheid. *"Neergesabeld door Gallische milities in het Mergeysbos en op het plateau tussen Nijvelse- en Wolvenstraat, enkele jonge lieden, waaronder zeker Charles Jacmin, genoemd Lepoigne, 44 jaar, Andreas van Ermen, een knecht van bij ons, 21 jaar, Petrus Vandevelde uit Brusseghem, ook van bij ons, 33 jaar, Jacobus Abiloos uit Vossems, 21 jaar, een andere onbekende, eveneens van bij ons, en nog toevallig ter dood gebracht door de soldaten, Petrus Nijs, onze jongeling, Gillam Meeus, hier getrouwd uit Huldenberg, 58 jaar, en Petrus Gillekens, onze jongman zwaar gewond. Eveneens vermoord waren twee knechten van het landgoed van het Kauwhof, Petrus Dewals uit Huldenberg, ongeveer 24 jaar, en Franciscus Deboth uit Sint-Agatha-Rode, ongeveer 22 jaar."* Ook opmerkelijk hierbij is dat 6 van de 10 slachtoffers van dit verraad uit Neerijse kwamen.

Voor Baron Verhaegen was hij een miskende patriot in de Belgische onafhankelijkheidsstrijd en verdient hij een monument op de plaats waar Jacqmin en zijn gezellen sneuvelden. Het 'Comité de Cercle de la Fourragère' verzamelde de nodige fondsen voor de aankoop en oprichting van een arduinen kruis, dichtbij de toegang tot de Charlepoengdelle, aan de brug over de IJse in de wijk Klein Waver.

Op 28 juli 1928 werd het kruis onthuld, met de in het Latijn geschreven inscriptie 'Niet ver van hier zijn gevallen voor het vaderland Carolus Jacqmin gezegd Loupaigne en zijn gezellen 30 juli 1799'. De plechtigheid werd bijgewoond door alle gezagdragers met twee toespraken in het Frans. Omdat er door toehoorders geroepen werd dat men het niet goed verstond, volgde er nog een woordje in het Nederlands.

Rond het monument zijn tussen 1933 en 1944 zaken geschied en hartstochten opgelaaid die men op het ogenblik van de onthulling niet had bevroed; Charles de Loupaigne was immers ook blijken van belangstelling gaan ondervinden vanwege vlaamsgezinden.

In 1933 organiseerde Stan Jena, als voorzitter van V.T.B. Neerijse, een eerste manifestatie rond het gedenkteken die jaar na jaar ter gelegenheid van 11 juli meer belangstellenden naar Klein Waver bracht, en dat met een steeds uitgebreider programma opgeluisterd door het Vlaams Instituut voor Volksdans en Volksmuziek (VIVO).

In 1940 werd België opnieuw aangevallen en bezet en het kruis bleek een steen des aanstoets te worden, mede omwille van zijn anderstalig opschrift alsook de angst en het verraad dat het verzet met zich meebracht tijdens en na de tweede wereldoorlog. Op 20 juli 1941 werd het kruis besmeurd met geteerde V's. Deze konden op verschillende manieren worden geïnterpreteerd als symbool voor Victory, Volk, Vlaams, ... Ook

burgemeester graaf Thierry de Limburg Stirum probeerde het monument te doen reinigen, maar de teervlekken waren van die aard dat het voetstuk diende te worden herbeiteld, liefst in het Nederlands, maar uiteindelijk bleef het toch in het Latijn.

Nadat een 12de en laatste bloemenhulde werd georganiseerd op zondag 16 juli 1944, werd het monument bij de bevrijding in september 1944 met hamerslagen vernield. Eind juli 1949 werden bij een ruiming van de IJse de brokstukken opgevist en naast het voetstuk gelegd. Daarvan maakte S.J. Frankenthal (andere schuilnaam Stan Jena ?) gebruik om er bloemen neer te leggen.

Met de fiets in de hand beklimmen we de Klein Waverstraat die we volgen tot de kruising met de **Nijvelsebaan**. Daar nemen we naar rechts en vervoegen opnieuw het fietsknooppunten-netwerk op **knooppunt 7**. We gaan rechtdoor naar **knooppunt 6**, voor een verkenning van Terlanenveld.

*Terlanenveld is een landbouwgebied dat in de volksmond nog steeds 't Kamp wordt genoemd, omdat op dit hoogplateau in 1945-1946 door de Engelsen een enorm kamp was ingericht voor Duitse krijgsgevangenen. Wanneer we op **knooppunt 6** links afdraaien merken we een restant van leemuitgraving voor de steenbakkerij die zich bevond op de site van bouwmaterialen Van Bever. Voor de opmerkelijke fietser legde deze uitgraving eveneens de bakstenen muur bloot van een waterput die zich in elke ser bevond; een getuige van een voor de streek glorierijk druiventeeltverleden !*

We volgen het fietspad **richting knooppunt 36** dat ons onderaan de **Bollestraat** terug brengt naar herberg 't Klein Verzet.

In 't Klein Verzet ligt een replica van het geweer dat zou hebben toebehoord aan de brigandchef. Het origineel werd door de gemeente-secretaris van Neerijse in 1883 geschonken aan het Wapenmuseum in de Halse poort te Brussel. Een laatste

aanwinst is een kopie van de aanplakbrief waarmee in 1799 de bevolking werd ingelicht over de dood van Charlepoeng.

Nabeschouwing

De overlevering vertelt dat Cousin Charles de Loupaigne zich soms schuilhield in een huis dat lang heeft leeg gestaan op de westelijke helling van de Tweeënberg, aan de Onderbosstraat te Sint-Agatha-Rode. Onderstaand krantenknipsel uit de *Passe-Partout* van 11 januari 2006 is een getuige van hoe ons erfgoed ondanks verzet toch voor de slopershamer moet.

Geen slopershamer voor historisch huisje

HULDENBERG - In de Onderbosstraat in de deelgemeente Sint-Agatha-Rode staat een huisje dat dateert uit de 18de eeuw. De bendeleider uit de boerenkrijgtijd Charlepoeng zou er nog onderdak gezocht hebben. Het schepencollege van Huldenberg gaf toelating om het huisje te slopen. Groen-raadslid Ugo Magnus is het daarmee niet eens en vraagt zich af of de bestuurders het patrimonium van Huldenberg wel willen instandhouden. Hij hoopt dat het huisje nog gered kan worden, bijvoorbeeld door financiering via het gewest op de provincie.

Het bevond zich ter hoogte van huisnummer 20 waar de Onderbosstraat bergaf begint te gaan, in de volksmond de Mettekesberg¹⁴ genoemd naar de familie Mertens die er zich op deze eerder afgelegen noord-westelijke kant van de Tweeënberg had gevestigd.

Schoonzoon Rikske va Bèrte va Kreëmes bouwde ernaast een nieuw huis en de oude woning bleef nog jarenlang dienst doen als schuur. “Streetview” van september 2009 geeft ons nog een zicht op dit stukje familiegeschiedenis, met rechts het ‘nieuwe’

¹⁴ Van Binnenbeek, J.-P., De Volder, Y., *Bijnamen in Groot-Huldenberg*, Herent, 2012, 320 blz.

ouderlijke huis en links het ‘bouwrijpe’ perceel waar de oude woning onder de slopershand viel.

Deze brochure in een serie van drie biedt een uiterst summiere samenvatting van het grondig werk verricht door Erik Martens (1939-2015) ^{15, 16, 17}. We zijn hem dankbaar voor zijn onverzettelijke engagement om onze streek ook geschiedkundig op de kaart te zetten; zeer zeker een goede remedie tegen de ontluistering waaraan onze woonomgeving ten prooi valt.

De Ferariskaart als overdruk van Charlepoeng's omzwervingen – zie achterflap – wil de sfeer van het natuurlijk landschap van toen oproepen. Gelukkig hebben de bossen in de loop van de voorbije 200 jaar stand gehouden, iets wat niet kan gezegd worden van de akkers die worden ingepalmd voor bebouwing wegens een sterk toegenomen en nog steeds groeiende bevolking.

¹⁵ Martens, E., *Cousin Charles de Loupoigne. Brigand uit het Oude Brabant. 1761 – 1799 – 1949. Laatste gewapende verdediger van het Ancien Régime*, Bijdrage tot de Geschiedenis van IJse-, Lane- en Dijleland, Leuven, 1992, 205 blz.

¹⁶ Martens, E., *Het Dijleland ten zuiden van Leuven ten tijde van de Verlichting en de Revolutie (1750-1815)*, Huldenberg, 1999, 192 blz

¹⁷ Martens, E., *De boerenkrijg in Brabant (1798-1799). De opstand van het jaar 7 in het Dijledepartement*, Erpe, 2005, 256 blz.

Technische fiche

Afstanden: 4 varianten met kortste variant 24,2 km en 107 hoogtemeters en langste variant 77,6 km en 522 hoogtemeters

Start en aankomst: Herberg 't Klein Verzet, Bollestraat 1, 3090 Terlanen-Overijse

Bereikbaarheid: Treinstations Leuven, Oud-Heverlee, Pécrot

Bewegwijzering: Fietsknooppuntennetwerk Vlaams-Brabant en Waals-Brabant

Varianten: Hertebronlus, Savenellus, Valduclus, Gobertangelus

Wegtoestand: Alle types, van niet-verhard tot gebetonneerd

Reliëf: Berg op, berg af, met enige moeite, maar toch doordacht

Veiligheid: Opgelet met wegdek in afdalingen en verkeer op kruisingen

Verblijf: Café In de Molen, Chambres d'Hôtes Nethen, Bremberg

Blikvangers: Meerdaalbos, taalgrensdorpen, Gobertange steen

Gebruikte kaart: Online routeplanner Toerisme Vlaams-Brabant, Ride with GPS webstek

Gedetailleerde kaart: Miradal-ontdek-je-erfgoed-kaart

Hulp, rust, recuperatie: Herberg 't Klein Verzet, tel 016 90 11 34

Waardering: Goede voorbereiding, voldoende tijd, geofende benen zijn een plus

